

## **Werkplaatsen als motor voor betrokkenheid en creativiteit in een regio.**

Een authentieke leeromgeving vol betekenisvolle inspiratieparels voor initiatiefnemers, studenten en experts in het hoger onderwijs.

drs. M.W.J. Flooren (Saxion Hospitality Business School)

drs. G. Lier (Saxion Academie Ruimtelijke Ordening en Bouw)

### **Inleiding**

Veel onderzoek is uitgevoerd naar het nieuwe leren waarbij studenten werken aan actuele vraagstukken waarbij een externe organisatie een rol speelt. In dit artikel wordt een nieuwe onderwijswerkvorm voor studenten besproken die tracht duidelijkheid te verschaffen over nieuwe werkvormen in het hoger onderwijs in samenhang met het stimuleren van regionale initiatieven en innovaties.

### **Werkplaatsen en authentieke leeromgeving**

In het onderwijs zijn ontwikkelingen gaande die gevolgen hebben voor de wijze waarop onderwijs wordt uitgevoerd met betrekking tot werkvormen en taken. Diverse bronnen spreken in dit verband van 'new learning' (Simons, Van der Linden & Duffy, 2000).

Competentiegericht onderwijs is in hogescholen de afgelopen jaren sterk in opmars. In de competentiegerichte aanpak staat de relatie centraal tussen specifieke kennisvelden/vaardigheden en attitudes (content) en de beroepssituatie waarin deze als professional gerealiseerd dienen te worden (context). Bij competentiegericht onderwijs ligt het accent op de taken die een afgestudeerde in de beroepspraktijk competent moet kunnen uitvoeren en op de probleem- of praktijksituaties waarin een afgestudeerde competent moet kunnen handelen. Vraagstukken die in het onderwijs, ondersteund met ICT, een virtuele authentieke leeromgeving simuleerden (competency based computer support learning environment) leverden hoge verwachtingen. Studenten zouden er actiever door leren, meer bezig zijn met diepte verwerking en doordat de taken uitdagend en realistischer zijn, meer interesse hebben en een hogere intrinsieke motivatie ontwikkelen (Reiser, 2001; Wolters, 1998).

Er zijn echter steeds meer aanwijzingen dat deze hooggespannen verwachtingen lang niet altijd uitkomen, vooral omdat het ervaren van het authentieke karakter niet realistisch genoeg blijkt en bovendien de eigenheid van de context waarin leerdoelen behaald worden niet als zodanig (h)erkend wordt en daarmee minder sterk motiveert. Vraagstukken met 'echte' entiteiten en actoren in relatie met belevingonderzoek bij bezoekers, vormen een dankbaar onderwerp in diverse publicaties over de gastvrijheidsindustrie en biedt interessante parallellen met de ervaring van studenten in authentieke werkomgevingen.

### **Regio als uitgangspunt**

De regio als entiteit voor het uitvoeren van authentieke leertaken biedt organisatorische en inhoudelijke voordelen. Authentieke leeromgevingen doen zich op vele manieren voor in het werkveld waarvoor studenten worden opgeleid. De regionale schaal waarin deze zich manifesteren en de fysieke en ruimtelijke nabijheid hiervan voor een opleiding faciliteert een echte oriëntatie op de context waarin een initiatiefnemer met een opdracht zich bevindt. Niets aangenamer dan projecten op fietsafstand. Daarnaast zijn veel opleidingen ingebed in

regionale netwerken en biedt dit inzicht in de regionale ontwikkeling met structurele relaties. Organisatorisch biedt dit grote voordelen waardoor deze structurele relaties kunnen bijdragen aan een constante stroom van projecten. Lange termijn afspraken van mogelijke projecten met partners maken het mogelijk deze in het curriculum in te plannen.

Naast dit organisatorische motief bestaat er ook een inhoudelijk motief voor een regionale focus. De aandacht voor regio's is al jaren groeiend vanuit Europees, nationaal en provinciaal perspectief. Onmiskenbaar speelt de hernieuwde aandacht voor een eigen identiteit en authenticiteit in de concurrentiestrijd tussen verschillende regio's hier een belangrijke rol bij en biedt dit bestuurskundige en economische beleidsvragen een aantrekkelijk schaalniveau. Om bedrijven, bewoners en bezoekers te trekken hebben regio's een 'sterk merk' nodig (Hospers, 2003). De regio vormt een ruimtelijke eenheid waar een eigen beeld van kan ontstaan, wat selectief en gekleurd is. Deze ruimtelijke cognitie is van groot belang want deze beïnvloedt de keuzes die mensen maken om ergens te wonen, werken of recreëren. Een regionaal imago wordt positief beïnvloed door de mate van bekendheid met zo'n streek.

Projecten met een focus op toerisme en recreatie dragen bij aan de culturele identiteit van een bestemming, bieden bewoners een gevoel van trots in termen van de betekenis van erfgoed, haar landschappelijke en natuurlijke kwaliteiten, eigenheid in gebruiken en haar regionale identiteit (Northcote, J., Macbeth, J., 2005)

Deze inhoudelijke en organisatorische motieven stimuleren het verbinden van regionaal gesitueerde vraagstukken nabij de locatie van een hogeschool.

### **Inrichting en ervaringen met werkplaatsen in het onderwijs van Saxion**

Kenniscentra van Saxion hebben een focus op strategisch en innovatief onderzoek met regionale partners. Het strategisch belang van de kenniscentra van onder andere de Hospitality Business School (HBS) en de Academie Ruimtelijke Ontwikkeling en Bouw (ROB) is het ontwikkelen en bieden van 'authentieke leeromgevingen' voor studenten, docenten, beroepsbeoefenaren en onderzoekers waarin vraagstukken op het gebied van hospitality en leisure een centrale plek hebben. Om deze authentieke leeromgevingen te creëren zijn in samenwerking met verschillende overheden en organisaties de werkplaatsen 'Plattelandswerkplaats Salland plus' en 'de Veluwezoom-werkplaats' opgericht. In deze werkplaatsen wordt gewerkt in triangel-constructies tussen de volgende partijen:

- de markt waarin organisaties en bedrijven (de initiatiefnemers) een vraagstuk opgelost wensen en hiervoor kennis, kunde en kwaliteit nodig hebben;
- enthousiaste en betrokken studenten die in hun opleidingen onderzoek uitvoeren in het kader van hun professionalisering;
- experts binnen (en soms buiten) Saxion die professionaliteit in onderwijsprocessen koppelen aan de kwaliteit van toegepast onderzoek en resultaatverplichtingen kunnen garanderen.

De aanpak van de werkplaats laat zich als volgt beschrijven: Ontwikkelingen in het onderwijsprogramma die realistische vraagstukken uit de markt koppelen aan competenties

en beroepssituaties en specifieke leertaken koppelen aan onderwijskundig verantwoorde toetsactiviteiten. Werkplaatsen bieden de mogelijkheid om nieuwe kennis vanuit de kenniscentra te ontwikkelen en dissemineren. Het veelal interdisciplinaire karakter hiervan brengt betrokkenheid van diverse academies met zich mee om hierop te kunnen anticiperen. Met regionale initiatiefnemers zoals lokale samenwerkingsverbanden, ondernemers en overheden wordt actief samengewerkt aan de vormgeving van gewenste transitieprocessen in het stedelijk en landelijk gebied.

#### De Veluwezoom.

De gemeenten Rheden, Loenen, Brummen en Velp vormen het studiegebied van de Veluwezoom werkplaats. Deze maakt onderdeel uit van het RAAK MKB project “De Veluwezoom, parels rijgen in de regio”, waarin inmiddels 24 studenten in het Transferium Rheden en daarbuiten sinds februari 2008 werken aan concrete projecten waarin een platform van ondernemers, gebiedsautoriteiten, landgoedeigenaren, overheden en culturele instanties opdrachtgever vormen binnen de sector toerisme en recreatie .

#### Salland

Salland is een plattelandsregio in transitie. De transitie betreft een functieverandering waarbij niet langer de productieruimte voor agrariërs centraal staat, maar onderdeel uitmaakt van een consumptielandschap, dat ook door bezoekers, recreanten en toeristen wordt bezocht (Janssen, 2006). Het is een samenspel van de publieke en private sector. Overheden verleiden particulieren tot nieuwe activiteiten, zowel binnen de bestaande sector als daarbuiten. Een deel van deze initiatieven stagneert of de potenties worden niet volledig benut. De Plattelandswerkplaats Salland plus (PWS) beoogt deze initiatieven vlot te trekken dan wel te verrijken en de ideevorming voor nieuwe initiatieven te stimuleren. (Lier & Flooren, 2007). Deze werkplaats is een initiatief van de provincie Overijssel, Sallandse gemeenten, het waterschap Groot Salland, de Stichting IJssellandschap en Saxion hogescholen (Zie figuur 1).

Deze werkplaats biedt projectmatige ondersteuning van lokale initiatieven door studenten en deskundigen en voor inwoners van Salland een platform voor inspiratie, door bijeenkomsten en evenementen te organiseren waarin vigerende projecten worden getoond. Dit ter inspiratie van anderen en/of verbreding van initiatieven. In toenemende mate levert de werkplaats een bijdrage aan thema's rond een gastvrije regio, duurzaamheid en leefbaarheid waarbij het voor een groeiend aantal ondernemers en lokale verenigingen een denktank vormt voor het oriënteren op innovatieve visies voor Salland . In tabel 1 staan enkele van de ruim 30 projecten die sinds de start van de Plattelandswerkplaats Salland plus zijn ondersteund.

Tabel 1. Enkele lokale initiatieven waaraan de PWS een substantiële bijdrage heeft geleverd:

| Thema                      | Opdrachten                                       |
|----------------------------|--------------------------------------------------|
| Verbreding binnen landbouw | Marktonderzoek naar mogelijkheden voor een nieuw |

|                                      |                                                                                                                                                         |
|--------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                      | streekproduct<br>Haalbaarheidsstudie van een hooiberghotel                                                                                              |
| Recreatie en toerisme                | Vooronderzoek naar mogelijkheden voor een theehuis in een natuurgebied<br>Inrichtingsplan voor recreatie-kanskaarten in uiterwaarden                    |
| Natuur, water en cultuurhistorie     | Verkenning naar de mogelijkheden van 'groene' en 'blauwe' diensten voor een agrarische natuurvereniging<br>Organisatie van een Abdijdag en landgoedfair |
| Welstand, landschappelijke inpassing | Ontwerpstudie voor een nieuw landgoed<br>Inspiratiebijeenkomsten voor initiatiefnemers van een Kunstbiennale in cultuurlandschappen                     |
| Leefbaarheid, welzijn en zorg        | Onderzoek naar een functiecombinatie van een nieuwe ijsbaan met andere lokale voorzieningen<br>Haalbaarheidsstudie naar een multifunctioneel Kulturhus  |

Een essentiële activiteit bij het succes van werkplaatsen vormt de makelaarsfunctie tussen de initiatiefnemers in de regio en het implementeren van projecten in het reguliere onderwijsprogramma (zie figuur 1.). Dit vereist een structureel netwerk tussen de hogeschool en de regionale partners en een forum waar informatie wordt uitgewisseld. Het aanbod van projecten en vragen vanuit de regio koppelen aan de juiste onderwijseenheden, borgen van de juiste betrokken disciplines en aantallen studenten vraagt om een kwantitatieve en kwalitatieve match. Bovendien vereist het van begeleidende docenten een attitude die naast procesgericht ook resultaatgericht werken mogelijk maakt. In deze taak zijn zowel onderwijskundige doelstellingen als content-specifieke doelstellingen gecombineerd die competentiegericht werken met zich mee brengt.

## Conclusie

De ervaringen met de werkplaatsen Veluwezoom en Salland plus lijken uit te wijzen dat de leereffecten van taken, gesitueerd in een authentieke omgeving, niet alleen beter worden begrepen, maar ook beter worden toegepast in nieuwe situaties. Excellerende studenten ervaren de opdrachten in de werkplaatsen als een goede kans om zich te onderscheiden. Studenten vinden na dergelijke opdrachten relatief snel een baan en blijken vaardig in het gebruiken van ontwikkelde netwerken. Deze ervaringen bevestigen het belang dat het complexe karakter van de authentieke omgeving behouden dient te blijven. De student moet betrokken worden zowel in complexe en ongestructureerde opdrachten als bij eenvoudige taken (authentiek leren in een contextgebonden en complexe omgeving) om zich tot een goede professionele beroepsbeoefenaar te kunnen ontwikkelen.

Kenniswerk gebeurt in de werkplaatsen geregeld in multi-disciplinaire of multi-professionele teams die kennisintensieve, innovatieve resultaten ontwikkelen. Tijdens het kenniswerk is permanent geleerd op twee manieren:

- door competentie-ontwikkeling ('tacit knowledge') via de zorgvuldige koppeling van content en context door de intermediair tussen initiatieven uit de regio en onderwijseenheden

- door kennisontwikkeling ('explicit knowledge') aangezien het de exploratie van kennis ten behoeven van het vervullen van de authentieke beroepstaken intrinsiek stimuleert.

Het werkplaatsmodel van zgn. ervaringsgericht leren (Simons, Van der Linden en Duffy (2000) blijkt bij deze werkwijze aan te sluiten en combineert hiermee drie doelen: resultaatontwikkeling, leren en kennisontwikkeling.

Uit recente evaluaties van de uitkomsten van de werkplaatsen bij de regionale initiatiefnemers blijkt enthousiasme te overheersen. De uitgevoerde studies en projecten bieden een impuls voor het proces waarbij van *initiatief* via een *project* naar *realisatie* en mogelijk *innovatie* wordt gewerkt. Een nauwkeurige monitoring vanaf 2009 dient zicht te gaan bieden op het meten van het civiel effect van deze uitkomsten op het handelen van deze initiatiefnemers en doelrealisatie.

De triangel-constructie zorgt voor betrokkenheid bij de deelnemers en stimuleert het streven: van partijen naar partners. De professionalisering als gevolg van de werkplaatsen bij de deelnemers draagt bij aan elan voor creativiteit, ondernemerschap en innovatie in de regio

Nauwgezet evalueren of het rendement van een authentieke leeromgeving in het onderwijs afwijkt van regulier onderwijs zonder authentieke leeromgevingen voor zowel de studieresultaten en een positievere evaluatie of grotere motivatie door de student vormt een belangrijk aandachtspunt.

Groei van innovatie in regionale projecten en ondernemingen met bijbehorende toename van de vrijetijdseconomie, vraagt om het scherp formuleren van prestatie-indicatoren en analyse hiervan. In overleg met KvK, gemeenten, provincie's en branche-organisaties kan een monitoringsinstrument ontwikkeld worden om deze beoogde effecten te bepalen en te evalueren.

## Literatuur

Dam – Mieras van. R., 2008. OUNL congres Rhine Meuse.

Horlings, I., 1996 . Duurzaam boeren met beleid: innovatiegroepen in de Nederlandse landbouw. Studies van Landbouw en Platteland 20, Circle for Rural European Studies, Wageningen.

Hospers, G.J., 2003, Regiomarketing in de Blauwe Banaan. Provincies.nl, nr. 9.

Janssen, J., 2006, Vooruit denken en verwijlen. De (re) constructie van het platteland in Zuidoost-Brabant, Zuidelijk Historisch Contact, Tilburg.

Jochems, W. , 2002, Universitair onderwijs en ICT, een lange weg te gaan. Tijdschrift voor Wetenschap, Technologie en Samenleving, 3, 7986.

Flooren, M.W.J , Lier, G., 2006. Plattelandswerkplaats Salland plus, Saxion Deventer.

Lier, G. ,2006, Plattelandswerkplaats Salland, Projectomschrijving(interne publicatie), Saxion Deventer

Northcote, J., 2005, Macbeth, J., Conceptualizing Yield, Sustainable Tourism Management, Annals of Tourism Research, Vol. 33, No. 1.

Oerlemans, N., E. Hees & A. Guldemon, 2006 . Agrarische natuurverenigingen als gebiedspartij voor versterking natuur, landschap en plattelandontwikkeling. CLM Onderzoek en Advies BV, Culemborg.

Reiser, R. (2001). A history of instructional design and technology. Part 2: a history of instructional design. *Educational technology research and development*, 49, 57–67

Simons, R-J., van der Linden, J., & Duffy, T. 2000. *New learning*. Dordrecht/Boston: Kluwer academic publishers.

Wang, N. 1999 Rethinking Authenticity in Tourism Experience. *Annals of Tourism Research* 26:349–370.

Wiskerke, 2007. Robuuste regio's: dynamiek, samenhang en diversiteit in het metropolitane landschap, Inaugurale rede, Universiteit Wageningen

Wolters, C.A. (1998). Self-regulated learning and college students' regulation of motivation. *Journal of Educational Psychology*, 90(2), 224–235.